

ՄԱՐԻՆԵ ՄԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՍՈՒՄԱՆՆԱ ՍՈՒՐԱԴՅԱՆ
ԳԱՅԱՆԵ ԲԱԼԱՍԱՆՅԱՆ
ԱՆԻ ԴԻԼԱՆՅԱՆ
ՄԱԹԵՆԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ
ՀԱՍՄԻԿ ԶՎԱԿԵՐՅԱՆ

**ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ
ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՆՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ
ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ**

Ուսումնասերոդական ուղեցույց
Ձեռնարկ

ԵՐԵՎԱՆ
Ասողիկ
2019

ISBN 978-9939-50-436-0

9 789939 504360

ՄԱՐԻՆԵ ՄԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՍՈՒՄԱՆՆԱ ՍՈՒՐԱԴՅԱՆ
ԳԱՅԱՆԵ ԲԱԼԱՍՄԱՆՅԱՆ
ԱՆԻ ԴԻԼԱՆՅԱՆ
ՄԱԹԵՆԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ
ՀԱՍՄԻԿ ԶՎԱԿԵՐՅԱՆ

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ
ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնամեթոդական ուղեցույց

Ձեռնարկ

ԵՐԵՎԱՆ
Ասողիկ
2019

ՀՏԴ 376(07)

ԳՄԴ 74.3g7

S 345

Երաշխավորված է ՀՀ ԿԳՆ Կրթության ազգային ինստիտուտի կողմից

ՀԵՂԻՆԱԿ-ԿԱԶՄՈՂՆԵՐ՝

Մ.Կ. Մարության, մ.գ.թ., դոցենտ

Ս.Վ. Մուրադյան, մ.գ.թ., դոցենտ

Գ.Հ. Բալասանյան

Ա.Ա. Դիլանյան

Ս.Է. Եղիազարյան

Հ.Ա. Չվակերյան

ԽՄԲԱԳԻՐ - ԽՈՐՀՐԴՍՈՒ՝

Իզաբել Ամարալ, փիլիսոփայության դոկտոր, պրոֆեսոր

S 345 Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների մանկավարժահոգեբանական աջակցություն:
Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ / Մ. Մարության,
Ս. Մուրադյան, Գ. Բալասանյան, Ա. Դիլանյան.,
Ս. Եղիազարյան, Հ. Չվակերյան.-Եր.: Ստողիկ, 2019.- 76 էջ:

Ուսումնամեթոդական ձեռնարկում ներկայացված են ներառական կրթական համակարգում աշխատող մասնագետների վերապատրաստման տեսագործական դասընթացի մոդուլային տրոհումը և տեսական հիմքերը: Տվյալ ձեռնարկը նախատեսված է հատուկ մանկավարժների, ուսուցիչների, դաստիարակների, հոգեբանների համար: Ձեռնարկից կարող են օգտվել նաև մանկավարժական բուհի ուսանողները, ինչպես նաև ծնողները:

ՀՏԴ 376(07)

ԳՄԴ 74.3g7

ISBN 978-9939-50-436-0

© Մարության Մ., Մուրադյան Ս., Բալասանյան Գ., Դիլանյան Ա., Եղիազարյան Ս., Չվակերյան Հ., 2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ

ՄՈՂՈՒԼ 1

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ,
ԱԶԱԿՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ

ՄՈՂՈՒԼ 2

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ
ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

ՄՈՂՈՒԼ 3

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՊԼԱՆ

ՄՈՂՈՒԼ 4

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ
ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ

ՄՈՂՈՒԼ 5

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՀԵՏ

ՄՈՂՈՒԼ 6

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ
ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

ՆԱԽԱԲԱՆ

ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարությունը որդեգրել է համընդհանուր ներառականության քաղաքականությունը, որի հիմնական նպատակն է ստեղծել հավասար հնարավորություններ բոլոր երեխաների համար:

Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների ուսուցիչների համար նախատեսված «Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների մանկավարժահոգեբանական աջակցություն» ուսումնամեթոդական ձեռնարկը կազմվել է մոդուլային ուսուցման հիմքով և բաղկացած է համապատասխանաբար 6 մոդուլից:

Սույն ձեռնարկի նպատակն է աջակցել հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացին և բարձրացնել կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին տրամադրվող մանկավարժահոգեբանական աջակցության որակը:

Ներառական կրթության իրականացման գործընթացում շարունակաբար ընդլայնվում է ընդգրկված դպրոցների քանակը: Օրենսդրական և ուսումնամեթոդական դաշտերը պարբերաբար կատարելագործվում են և անհրաժեշտություն է առաջանում հանրակրթության ոլորտում դպրոցների մանկավարժական համակազմի պարտադիր վերապատրաստումներ իրականացնել: Այսօր Հայաստանի Հանրապետության, ինչպես նաև ամբողջ աշխարհի ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցներում, հիմնարար տեղ են զբաղեցնում տեսողության խանգարումներ ունեցող երեխաների ուսուցման և դաստիարակության հիմնախնդրի դրվածքը, խնդիրները և կազմակերպումը:

Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ներառման հիմնահարցը արդիական է և այն գիտական, գործնական ու տեսական հիմնավորում չի ստացել: Ուսուցիչների համար նախատեսված «Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների մանկավարժահոգեբանական աջակցություն» ուսումնամեթոդական ձեռնարկում ներառված թեմաների ուսումնասիրումը կնպաստի ուսումնական գործընթացի արդյունավետ իրականացմանը:

ՄՈՂՈՒ 1

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ, ԱԶԱԿՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ

1	Մոդուլի նպատակը	Տեղեկատվություն տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների և նրանց առանձնահատկությունների մասին:
2	Տևողությունը	120 րոպե, որից 45 րոպե՝ գործնական, 75 րոպե՝ տեսական
3	Դասընթացի մասնակիցներին ներկայացվող պահանջները	Մոդուլն ուսումնասիրող մասնակիցները պետք է լինեն ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ուսուցիչներ:
4	Վերապատրաստման արդյունք	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մասնակիցները պատկերացում են կազմում տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների մասին: 2. Ուսուցիչները պատկերացում են կազմում, թե տարբեր խանգարումների զուգակցումները ինչպես կարող են ազդել երեխաների ուսումնական ունակությունների վրա: 3. Ուսուցիչները պատկերացնում են, թե ինչպես կարող են հաղթահարել տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների կրթության մարտահրավերները իրենց ամենօրյան աշխատանքնային գործունեության ընթացքում:
5	Զավորոշչային պահանջներ Բովանդակություն	Ներկայացվում է տեսողության և զարգացման զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների սահմանումը: Տրվում են գիտելիքներ տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների առանձնահատկությունների մասին: Մասնակիցները կարողանում են

		<p>տարբերակել զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների առանձնահատկությունները.</p> <ul style="list-style-type: none"> • չտեսնող-չստղների • տեսողության և ֆիզիկական զարգացման, շարժողական ոլորտի • տեսողության և մտավոր զարգացման • տեսողության և հաղորդակցման: <p>Տրվում է գործնական առաջարկներ ուսումնական գործընթացում կարիքների հաղթահարման վերբերյալ:</p> <p>Մասնակիցները կարողանում են տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների կրթական կարիքները տեղայնացնել իրենց կողմից դասավանդվող առարկայում:</p>
--	--	---

**«ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ,
ԱԶԱԿՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ»**

ՄՈՂՈՒԼԱՑԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

120 րո- պե	Բովանդակություն	Մեթոդ	Փակցվող կյութեր	Բաշխման կյութեր	Տևողու- թյուն
1	1.Կազմակերպչական մաս Դասընթացի նպատակի հաղորդում			Մլայդ 3	15 րոպե
	«Կարող եմ անել», «Չեմ կարող անել», «Կարծրատիպի փոխում» Հնարավորությ յունների բացահայ տում	Խաղ-վար ծություն 1			15 րոպե
2	Հարց. «Ինչպիսի՞ զար գացման բազմակի խանգարումներ գիտեք»: Տրվում է տեսո դության և զար գացման բազմակի խանգարում ունեցող երեխաների սահ մանումը: Ներկայացվում է տարբեր խանգա րումների զուգակցումները, որոնք կարող են ազդել երեխաների ուսումնական ունակությ յունների վրա	Ինտերկտիվ դասախոսությ- ուն		Մլայդ 4-5	15 րոպե
3	«Տեղեկատվության հաղորդում» զգա յարանների միջոցով	Խաղ-արժույթ-յ- ուն 2 /զույգերով/			15 րոպե

	ինֆորմացիայի հաղորդում				
	Զգայական անբավարարություն, Տեսողության խանգարումներ ունեցող երեխաներ, Ներկայացվում են տեսողության տարբեր խանգարումների դեպքում ուսումնական գործընթացի բարելավման մեխանիզմները	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Մյադ 7-15	10 րոպե
	Նկարի վերլուծություն Քննարկում. Դիտարկել նկարը Ի՞նչ խնդիրների կարող է բախվել երեխան Ի՞նչ փոփոխություններ է անհրաժեշտ կատարել	Վարժություն 3 Խմբային աշխատանք			15 րոպե
4	Լսողության խանգարումներ ունեցող երեխաներ, ներկայացվում են լսողության տարբեր խանգարումների դեպքում ուսումնական գործընթացի բարելավման մեխանիզմները Չտեսնող-չլսող երեխաներ, ներկայացվում են ուսումնական գործընթացի բարելավման մեխանիզմները	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Մյադ 15-24	10 րոպե
5	Տեսողության և զարգացման բազմակի	Դասախոսություն		Մյադ 25-28	5 րոպե

	խանգարումներ ունեցող երեխաների ֆիզիկական և շարժողական ոլորտի զարգացման, սահմանափակ հաղորդակցման հմտություններ, դրսևորման առանձնահատկությունները				
6	Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հոգեկան գործընթացների զարգացման առանձնահատկությունները և դրանց դսևորման ընթացքում աջակցման մեխանիզմները	Ինտերակտիվ դասախոսություն Տեսանյութի դիտում		Մլայդ 29-33	20 րոպե
7	Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ինքնասպասարկման հմտությունների ձևավորման առանձնահատկությունները	Ինտերակտիվ դասախոսություն Տեսանյութի դիտում		Մլայդ 34-36	8 րոպե
8	Հելլեն Քելլերի խոսքը			Մլայդ 37	2 րոպե

ԲԱՇԽՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ, ԱԶԱԿՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ

Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների սահմանումը

Տարբեր աստիճանի դրսևորում ունեցող զուգակցված խանգարումներ են, որոնց դեպքում միշտ առկա է տեսողության խանգարում: Զարգացման բազմակի խանգարումները կարող են ունենալ տարբեր դրսևորումներ: Օրինակ՝ տեսողության և լսողության, տեսողության և խոսքի, տեսողության և մտավոր զարգացման խանգարման, տեսողության և շարժողական ֆունկցիաների զուգակցված խանգարումներ:

Որո՞նք են տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների առանձնահատկությունները

Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաները ունեն ճանաչողական ոլորտի, հաղորդակցման, ֆիզիկական և շարժողական ոլորտի մի շարք առանձնահատկություններ: Ըստ ինտելեկտի զարգացվածության մակարդակի կարելի է առանձնացնել երեխաների հիմնական կատեգորիաներ՝

- պահպանված պոտենցիալ հնարավորություններ ունեցող երեխաներ,
- մտավոր զարգացման խանգարում ունեցող երեխաներ,
- երեխաներ, ովքեր ունակ են կատարել ինքնուրույն ակտիվ գիտակցված գործողություն,
- երեխաներ, ովքեր ունեն մշտական խնամքի կարիք:

Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ընկալումը ունի որոշակի

առանձնահատկություններ՝ սովորում են ավելի դանդաղ: Նյութը յուրացնելու համար պահանջվում է ավելի շատ կրկնություններ:

Ձեռք բերած նոր հմտությունները դժվարությամբ են կիրառում գործնականում:

Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաները ունեն ինքնարտահայտվելու և ուրիշներին հասկանալու դժվարություններ: Ումանք չեն կարողանում խոսել, կամ հասկացնել ժեստերով և հնարավոր է նաև չպատասխանեն, երբ հաղորդակցման փորձ կատարվի: Որոշ երեխաներ ունակ չեն կատարել նույնիսկ ամենահասարակ հրահանգները:

Քանի որ այս երեխաների մեծ մասը ունի շարժողական ոլորտի տարբեր խանգարումներ, նրանք դանդաղ են կատարում այնպիսի հասարակ առաջադրանքներ, ինչպես օրինակ շրջվելը, առարկա վերցնելը, գլուխը վեր պահելը:

Առկա են ստերիոտիպ շարժումներ (օրինակ ճոճվել ետ եւ առաջ), ինքնակառավարման ստիմուլյացիա (կրճատացնել ատամները, փոփոխել մարմնի դիրքը), ագրեսիվ վարք (հարվածել կամ կծել):

Ի՞նչ է զգայական անբավարարությունը

Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաները տեսողության խանգարման հետ մեկտեղ ունեն զգայական ոլորտի մեկ այլ խանգարում: Նշենք, որ մենք ունենք հինգ զգայարան, որոնց միջոցով իրականանում է աշխարհընկալումը, ճանաչողական ոլորտի զարգացումը և այլն: Զգայական ոլորտի խանգարումներից ամենահաճախ հանդիպողներից է միաժամանակյա տեսողության և լսողության խանգարումը: Յուրաքանչյուր զգայական համակարգ ունի իրեն բնորոշ հատկանիշներ, որոնց խանգարումները կարող են առաջացնել մի շարք դժվարություններ ուսումնական գործընթացում: Ուսումնական գործընթացը ճիշտ կառուցելու համար անհրաժեշտ է իմանալ, թե ինչ դժվարություններ կարող են առաջանալ այդ երկու զգայարանների խանգարումների դեպքում և ինչպես հաղթահարել դրանք:

Ի՞նչ դժվարություններ են առաջանում տեսողության սրության իջեցման դեպքում

- Բարդություններ դետալները տեսնելիս
- Հեռավորությունը ընկալելու դժվարություններ
- Տեսողական հոգնածություն և այլն

Ի՞նչ միջոցներ ձեռնարկել այդ դժվարությունները հաղթահարելու համար

- Օգտագործել լինզաներ, շտկողական ապակիներ
- Մոտեցնել կամ հեռացնել առարկան
- Մեծացնել կոնտրաստը
- Կիրառել գունային ազդանշաններ
- Պարզեցնել տեսողական տարածքը
- Վերացնել կամ վերադիրքավորել առարկաները

Ի՞նչ դժվարություններ են առաջանում կենտրոնական տեսադաշտի խանգարման դեպքում

- Բարդություններ դետալները տեսնելիս
- Թերի կամ աղավաղված պատկերներ
- Տեսողական կոնտակտը պահելու դժվարություններ և այլն:

Ի՞նչ միջոցներ ձեռնարկել այդ դժվարությունները հաղթահարելու համար

- Մեծացնել կոնտրաստը
- Մեծացնել լուսավորությունը
- Կիրառել ուղղիչ ոսպնյակներ, ապակիներ
- Պարզեցնել տեսողական տարածքը

Ի՞նչ դժվարություններ են առաջանում ծայրամասային տեսադաշտի խանգարման դեպքում

- Տարածական ընկալման խանգարում
- Վատ է ադապտացվում լույսին / մթությանը
- Հոգնածություն և այլն

Ինչ միջոցներ ձեռնարկել այդ դժվարությունները հաղթահարելու համար

- Ջարգացնել տարածական կողմնորոշումը
- Տրամադրել լրացուցիչ ժամանակ / ընդմիջում
- Օգտագործել լրացուցիչ լուսավորություն
- Վերացնել կամ քչացնել լուսավորության կտրուկ փոփոխությունները
- Ժամանակ հատկացնել աչքերին հարմարվել նախքան գործողության անցնելը:

Ի՞նչ դժվարություններ են առաջանում լսողության խանգարումների դեպքում

1. **Լսողության թեթև խանգարման** դեպքում երեխաները դժվարանում են ընկալել բաղաձայնները նույնիսկ ամենամոտ տարածությունից (սկանջին մոտ), երեխան պետք է կրի համապատասխան լսողական սարք
2. **Լսողության միջին խանգարման** դեպքում դժվարանում է խոսքի այս կամ այն տարրի՝ մասնավորապես բաղաձայնների և բառերի վերջավորությունների ընկալումը. հատուկ միջոցառումների բացակայության դեպքում հաճախ այն հանգեցնում է խոսքի զարգացման խանգարման:
3. **Լսողության ծանր խանգարման** դեպքում խոսքի ընկալումը հնարավոր է նույնիսկ միայն 1 մետրից պակաս տարածությունից. խանգարվում է ոչ միայն արտաբերումը , այլև խոսքի ընդհանուր զարգացումը:

4. **Հստղության խորը խանգարման** դեպքում խոսքի ընկալումը հնարավոր է միայն մեծ ուժգնությամբ արտաբերվող ձայնի օգտագործմամբ, այն էլ մոտ տարածությունից. լիարժեք հնչյունային խոսքի զարգացումը դառնում է պրակտիկորեն անհնար:
5. **Հստղության լրիվ կորստի** դեպքում լրիվ բացակայում է խոսքը և առանց հատուկ ուսուցման երեխան չի կարող տիրապետել խոսքին: Խոսքի լրիվ բացակայությունը դժվարացնում է հաղորդակցումը շրջապատի հետ, խանգարվում է ճանաչողական գործունեության զարգացման ողջ ընթացքը:

Վարժություն 1

«Կարող եմ անել», «Չեմ կարող անել»,

Մասնակիցներին խնդրում ենք թղթի վրա գրել գործողություններ, որոնք նրանք կարողանում են և չեն կարողանում կատարել: Դրանք կարող են լինել և անձնական, և մասնագիտական:

Վարժություն 2

Մտազրոհ

«Զգայություններ»

Նպատակը

- Ազատ, անկաշկանդ մթնոլորտի ապահովում
- Բոլոր մասնակիցների արտահայտվելու հնարավորություն

Ընթացքը

Մասնակիցները պետք է թվարկեն, թե ինչ գիտեն զգայությունների, զգայարանների և դրանց դերի մասին: Ընդունված է համարել, որ մտագրոհի ընթացքում հնչած բոլոր մտքերն ընդունելի են:

Վարժություն 3

«Տեղեկատվության հաղորդում»

Նպատակը – հաղորդել ինֆորմացիան տարբեր ճանապարհներով:

Մեթոդական նյութ – աչքի կապիչներ, տպված բառեր

Ընթացքը – մասնակիցներին բաժանել զույգերի, յուրաքանչյուր զույգից մեկը հանդես է գալիս չտեսնողի դերում, մյուսը՝ չլսողի: Բաժանել աչքի կապիչները և բառերը /գոյականներ/: Յուրաքանչյուր մասնակից չպետք է ցույց տա իր բառը մյուսին: Տրվում է հրահանգ բացատրել բառերի իմաստը՝ առանց խոսքի: Չտեսնողը կապում է կապիչը և բացատրում բառը: Այնուհետև չլսողն է բացատրում բառի իմաստը չտեսնողին:

Գործողությանը տրվում է հինգ րոպե ժամանակ: Ավարտից հետո մասնակիցները կիսվում են իրենց տպավորություններով:

Վարժություն 4

Խմբային աշխատանք

«Նկարի վերլուծություն»

Մասնակիցներին բաժանել երեք խմբի, յուրաքանչյուր խմբին հանձնարարել նայել դասասենյակի նկարը և պատասխանել հետևյալ հարցերին.

- Ի՞նչ խնդիրների հետ կարող է բախվել երեխան ներկայացված լսարանում
- Ի՞նչ փոփոխություններ է անհրաժեշտ կատարել ներկայացված լսարանում

Քննարկելուց հետո յուրաքանչյուր խումբ ներկայացնում է իր դիտարկումները:

ՄՈՂՈՒԼ 2

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՄԱՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

1	Մոդուլի նպատակը	Ուսուցիչներին տալ գիտելիք և ռեսուրսներ ներառական դպրոցներում տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների կարիքների գնահատման համար:
2	Տևողությունը	120 րոպե, որից 55 րոպեն՝ գործնական, 65 րոպեն՝ տեսական
3	Դասընթացի մասնակիցներին ներկայացվող պահանջները	Մոդուլն ուսումնասիրող մասնակիցները պետք է լինեն ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ուսուցիչներ:
5	Վերապատրաստման արդյունք	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մասնակիցները պատկերացում են կազմում կրթական կարիքի գնահատման մասին 2. Ուսուցիչները պատկերացում են կազմում, թե ինչ պետք է գնահատեն /երեխա, գործունեություն, միջավայր/ և ով պետք է գնահատի 3. Մասնակիցները պատկերացում են կազմում գնահատման տեսակների մասին
6	Զավորոշյալին պահանջներ Բովանդակություն	<p>Ներկայացվում է գնահատման սահմանումը:</p> <p>Տրվում է տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների կարիքի գնահատման նպատակները</p> <p>Տրվում է գիտելիքներ երեխայի, գործունեության, միջավայրի գնահատման առանձնահատկությունների մասին:</p> <p>Ներկայացվում է գնահատման աղյուսքների հավաքագրման անհրաժեշտությունը, նպատակը</p> <p>Նկարագրվում է ֆորմալ, ոչ ֆորմալ գնահատումը, դինամիկ, ստատիկ գնահատումը</p>

**«ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒՄԱՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ»**

ՄՈԴՈՒԼԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

120 Ըն- պե	Բովանդակություն	Մեթոդ	Փակց վող նյութեր	Բաշխ-ման նյութեր	Տևո- րու- թյուն
1	Դասընթացի նպատակի հաղորդում Դասընթացի ընթացքում քննարկվող թեմաների ներկայացում	Դասախոսություն		Սլայդ 2-3	10 րոպե
2	Հարց. «Ինչ է գնահատումը»: Պատասխանները շարադրվում են պատասխանի վրա:	Վարժություն 1	Պատաս- առ 1		10 րոպե
	Տրվում է գնահատման սահմանումը	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 4	5 րոպե
3	Տեսանյութի դիտում Բացահայտել ինչ աջակցության կարիք ունի երեխան	Խմբային աշխատանք			15 րոպե
4	Ինչ ենք գնահատում /երեխա, միջավայր, գործունեություն/	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 5-6	5 րոպե

	<p>Երեխայի գնահատում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հաղորդակցում • Արձագանքում է ազդակներին /լտողություն, տեսողություն, շոշափելիք • Սեփական փորձի ինտեգրման կարողություն • Սոցիալական փոխհարաբերություն և այլն 				
	<p>Գործունեության գնահատում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Իրականացման վայրը • Քայլերը <p>Անհրաժեշտ հարմարեցումները և այլն</p> <p>Միջավայրի գնահատում</p> <ul style="list-style-type: none"> • Տուն • Դպրոց • Համայնք 	Դասախոսություն		Սլայդ 7-8	5 թույլե
5	<p>Տեսանյութի դիտում և Լրացվում է գնահատման արձանագրությունը</p>	Խմբային աշխատանք			10 թույլե
6	<p>Ով պետք է գնահատի երեխային Պատասխանները</p>	Վարժություն 2		Պատասա 2	10 թույլե

	շարադրվում են պատասխանի վրա				
7	Գնահատման փուլերը և դրանց նպատակները <ul style="list-style-type: none"> • Սկզբնական գնահատում • Ընթացիկ գնահատում • Գնահատում ըստ անհրաժեշտության • Վերագնահատում 	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 9-10	5 ըոպե
8	Տվյալների հավաքագրում	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 11-13	15 ըոպե
9	Գնահատման տեսակները. Ֆորմալ Ոչ ֆորմալ Գնահատման մեթոդները	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 14-18	20 ըոպե
10	Դեպքի քննարկում /case-study/	Խմբային աշխատանք			10 ըոպե

ԲԱՇԽՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՄԱՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Գնահատումը գործընթաց է՝ երեխայի գիտելիքների, կարողությունների, հետաքրքրությունների, վարքի վերաբերյալ տեղեկատվությունը

- դիտարկելու
- հավաքագրելու
- վերլուծելու
- մեկնաբանելու
- կիրառելու:

Գնահատման հիմնական նպատակները

- Բացահայտել, թե ի՞նչ աջակցության կարիք ունի երեխան
- Հավաքագրել տվյալներ
- Պլանավորել հետագա աշխատանքային ռազմավարությունը
- Գնահատել երեխայի առաջընթացը
- Գնահատել ծրագրի արդյունավետությունը

Ի՞նչ ենք մենք գնահատում

- Երեխային
- Գործողությունը
- Միջավայրը

Գնահատում ենք երեխայի

- Հաղորդակցման ունակությունները
- Զգայական ոլորտը. պատասխանում է ստիմուլներին՝ լսողություն, տեսողություն, հպում

- Ձեռք բերած գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների առօրյայում կիրառելու ունակությունը
- Սոցիալական փոխազդեցություն
- Խնդիրների լուծում
- Մարմնի դիրքը

Գնահատում ենք գործողությունը

- Գործողության վայրը
- Գործընկերների ներգրավվածությունը գործողության մեջ
- Գործողության կարգը
- Երեխայի մասնակցության մակարդակը
- Անհրաժեշտ հարմարեցումները
- Մեծահասակի կողմից օգտագործվող ռազմավարությունները

Գնահատում ենք միջավայրը

Տուն. գործողություններ, որոնք կատարվում են տանը, ընտանիքի հետ

Դպրոց. գործողություններ, որոնք կատարվում են դպրոցում՝ ուսուցիչների և ընկերների հետ

Համայնք. գործողություններ, որոնք կատարվում տան և դպրոցի շրջակա միջավայրում

Անհրաժեշտ է տվյալներ հավաքագրել երեխայի մասին

- Զգայական և շարժողական հմտություններ
- Ճանաչողական ոլորտի զարգացում
- Հաղորդակցում
- Սոցիալական փոխազդեցություն
- Մշակութային պատկանելություն
- Նախասփրություններ և հետաքրքրություններ

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Տորմալ գնահատում

- Հիմնված է ստանդարտ թեստերի արդյունքների վրա
- Տվյալները հավաքագրվում են ըստ աշակերտների առաջադիմության
- Երեխան գնահատվում է ստանդարտ միավորներով

Ոչ ֆորմալ գնահատում

- Դիտարկում
- Կարելի է կիրառել ցանկացած պահի
- Երեխաները տեղեկացված չեն գնահատման ընթացքի մասին
- Համեմատել երեխայի ձեռքբերումները ժամանակի ընթացքում

Դինամիկ և ստատիկ գնահատման համեմատություն

Ստատիկ	Դինամիկ
Երեխան պասիվ է	Երեխան ակտիվ է
Գնահատողը դիտող է	Գնահատողը մասնակից է
Առանձնացնում է խնդիրները	Որոշում է կատարել հնարավոր փոփոխություններ

Ո՞վ պետք է գնահատի

- Հիմնական ուսուցիչը
- Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ տրամադրող խումբը
- Ընտանիքը

Վարժություն 1

Մտագրոհ

«Ի՞նչ է գնահատումը»

Մասնակիցները պետք է նշեն մեկ բառով, թե ինչ են հասկանում գնահատում ասելով՝ առանց մեկնաբանության: Արտահայտած բոլոր մտքերը գրանցվում են պաստառի վրա: Այս հնարի միջոցով բոլոր մասնակիցները հնարավորություն են ստանում արտահայտվել:

Վարժություն 2

Տեսանյութի դիտում

Մասնակիցները բաժանվում են երեք խմբի: Դիտում են տեսանյութը և գնահատման արձանագրության թերթիկի մեջ գրանցում դիտարկման արդյունքները:

Վերջում յուրաքանչյուր թիմից մեկը ներկայացնում է կատարված աշխատանքը:

ՄՈԴՈՒԼ 3

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ՊԼԱՆ

1	Մոդուլի նպատակը	Ներկայացնել անհատական ուսուցման պլանի կառուցվածքը, լրացման առանձնահատկությունները, մոտեցման հիմնական սկզբունքները
2	Տևողությունը	120 րոպե, որից 75 րոպեն՝ գործնական, 45 րոպեն՝ տեսական
3	Դասընթացի մասնակիցներին ներկայացվող պահանջները	Մոդուլն ուսումնասիրող մասնակիցները պետք է լինեն ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ուսուցիչներ:
4	Վերապատրաստման արդյունք	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մասնակիցները պատկերացում են կազմում, թե ինչ է անհատական ուսուցման պլանը, դրա նպատակը 2. Ուսուցիչները պատկերացում են կազմում, ԱՌՊ-ի ձախողման դեպքերի մասին, հստակ պատկերացում են կազմում ԱՌՊ-ի լրացման կարգի մասին 3. Մասնակիցները պատկերացում են կազմում ԱՌՊ-ը լրացնող պատասխանատուների մասին:
5	Չափորոշչային պահանջներ Բովանդակություն	<p>Ներկայացվում է անհատական ուսուցման պլանի սահմանումը:</p> <p>Տրվում են անհատական ուսուցման պլանի նպատակները</p> <p>Տրվում է տեղեկություն, թե երբ կարող է ԱՌՊ-ը չծառայել իր նպատակին, որ դեպքերում այն կարող է օգուտ չտալ :</p> <p>Ներկայացվում է նպատակների ճիշտ սահմանման կարևորությունը, տրվում են օրինակներ:</p> <p>Նկարագրվում է մանկավարժահոգեբանական աջակցման խմբի մասնագետների, առարկայական ուսուցիչների, ծնողի դերը:</p>

«ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ՊԼԱՆ »

ՄՈԴՈՒԼԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

120 Ըն պե	Բովանդակություն	Մեթոդ	Փակցվող նյութեր	Բաշխման նյութեր	Տևողու թյուն
1	Ինչ է ԱՌԻՊ-ը ԱՌԻՊ-ի սահմանումը՝ համաձայն «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի ԱՌԻՊ-ի կառուցվածքը	Վարժութ- յուն 1 Ակտիվացնող վարժություն Ներկայացում, մեկնաբա նություն		Մլայդ 1 Բաշխման նյութ	25 րոպե
2	Ովքեր են ԱՌԻՊ-ի պատասխանա- տուները և մասնակիցները, մանկավարժահոգե- բանական աջակցու- թյան խմբի մասնագետները	Մեկնաբանութ- յուն, քննարկում, պայդների ցուցադրում Վարժություն 2 Իմբային աշխատանք	Պաստառ 1	Մլայդ 2-8	25 րոպե
3	Ծնողի դերը ԱՌԻՊ-ի լրացման գործընթացում	Կարճ դասախոսութ- յուն		Մլայդ 9-11	10 րոպե
4	ԱՌԻՊ. Կարճաժամկե- տ նպատակ և վերջնանպատակների սահմանում՝	Ինտերակտիվ դասախոսութ- յուն		Մլայդ 13-17	20 րոպե

	հիմնվելով կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող յու- րաքանչյուր սովորողի ուժեղ կողմերի վրա				
5	ԱՌԻ-ի նպատակները	Համառոտ ներկայացում		Սլայդ 18-20	20 րոպե
6	ԱՌԻ-ի լրացման կարգը ԱՌԻ-ը լրացնելու դժվարությունները	Վարժություն 3 Խմբային աշխատանք			15 րոպե
7	ԱՌԻ-ի լրացման օրինակ	Համառոտ ներկայացում		Սլայդ 21-23	5 րոպե

ԲԱՇԽՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ՊԼԱՆ

Մենք հավատում ենք, որ յուրաքանչյուր
Երեխա ունակ է սովորելու ...
Յուրաքանչյուր երեխա անկրկնելի է և
սովորում է տարբեր ձևերով:

Անհատական ուսուցման պլան (ԱՌԻՊ)

«Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է անհատական ուսուցման պլանը որպես «հանրակրթության պետական և առարկայական չափորոշիչների, ծրագրային և երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի հիման վրա կազմված փաստաթուղթ, որը սահմանում է սովորողի կրթության կազմակերպման տարեկան նպատակը, խնդիրները և դրանց հասնելու գործողությունները (ներառյալ աջակցող ծառայությունները)»:

- ԱՌԻՊ-ը պետական փաստաթուղթ է և միջոց՝ հատուկ և հանրակրթական հաստատություններում սովորող՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման գործընթացն արդյունավետ կազմակերպելու համար
- ԱՌԻՊ-ը գրավոր փաստաթուղթ է հարմարեցված երեխայի անհատական կրթական կարիքներին:
- ԱՌԻՊ-ը իրատեսական նպատակների և խնդիրների ամբողջականություն է, որոնց պետք է հասնել ուսումնական տարվա ընթացքում:
- ԱՌԻՊ-ը ապահովում է ուսուցիչներին սովորողի մասին համակարգված և տեղեկություններ:

- ԱՌԻՊ-ը գործիք է, որն օգնում է ուսուցիչներին պարբերաբար վերահսկելու սովորողի առաջընթացը ժամանակի ընթացքում:
- ԱՌԻՊ-ը օրենքով պարտադրված փաստաթուղթ է, որին դպրոցները պարտավոր են հետևել:
- ԱՌԻՊ-ը հաղորդակցման գործիք է դպրոցի մասնագետների և ծնողների համար:
- ԱՌԻՊ-ը պարբերաբար վերանայվում է՝ ֆիքսելով ցանկացած փոփոխությունները սովորողի կրթական ծրագրում՝ ելնելով սովորողի ընթացիկ և տարեկան հաջողությունների գնահատումից:
- Յուրաքանչյուր երեխա, ով ունի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք, պետք է ունենա ԱՌԻՊ:

ԱՌԻՊ-ի հիմնական նպատակն է՝ համակարգել համապատասխան տեղեկատվությունը՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողի համար:

- Մշտապես աջակցել սովորողի անհատական ուսուցման գործընթացին:
- Արտահայտել սովորողի կրթական առաջընթացն ու զարգացումը:
- Ձևավորել չափելի նպատակներ սովորողի համար:

ԱՌԻՊ-ում սահմանված նպատակները պետք է լինեն իրատեսական, չափելի: Որքան իրատեսական են սահմանված նպատակները, այնքան դրանց հաղթահարումը հեշտ է և հասանելի: Դրանք պետք է հիմնված լինեն հանրակրթության

պետական և առարկայական չափորոշիչների, ծրագրերի և երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի վրա:

ԱՌԻՊ-ը չի կարող

- հանդիսանալ սովորողի առօրյա դասի պլանը և ներկայացնել ուսումնական գործընթացի յուրաքանչյուր մանրամասնություն
- լինել ուսուցչակենտրոն
- լինել ունիվերսալ
- լինել նախօրոք որոշված ծրագիր

Ովքե՞ր ունեն ԱՌԻՊ-ի կարիք

Սովորողները, ովքեր գնահատվել են որպես կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներ:

Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ տրամադրող թիմի անդամների դերն ու պարտականությունները սովորողի ԱՌԻՊ-ի մշակման և իրականացման գործընթացում

ԱՌԻՊ-ի մշակման և իրականացման գործընթացը հիմնված է համագործակցության և թիմային աշխատանքի սկզբունքների վրա, որտեղ յուրաքանչյուրը պետք է հստակ պատկերացնի իր դերն ու պարտականությունն այդ գործընթացում:

Դպրոցի տնօրեն – Սովորողի ԱՌԻՊ-ի կազմման համար առաջնային պատասխանատվությունը կրում է դպրոցի տնօրենը:

Դպրոցի տնօրենի՝ ուսումնական աշխատանքի գծով տեղակալ – Տնօրենի հետ միասին առաջնային պատասխանատվություն է կրում սովորողի ԱՌԻՊ-ի գործնական կիրառման գործընթացում է հանդիսանալով այդ բոլոր աշխատանքների և ԱՌԻՊ-ում ներգրավված բոլոր կողմերի միջև արդյունավետ և թիմային համագործակցության գլխավոր համակարգողը:

Ուսուցիչ – Սովորողի ԱՌԻՊ-ով պլանավորված տվյալ առարկայական ծրագրի հարմարեցման, իրականացման և արդյունքների գնահատման համար առաջնային պատասխանատվություն է կրում ուսուցիչը:

Մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի հատուկ մանկավարժ, հոգեբան, սոցիալական աշխատող– Մանկավարժահոգեբանական աջակցության խումբը աշխատում է ցանկացած սովորողի հետ, ով ունի այս կամ այն ֆունկցիայի որևէ աստիճանի խանգարում, որը դժվարացնում, որոշ դեպքերում անհնարին է դարձնում սովորողի կողմից ԱՌԻՊ-ով սահմանված տարեկան վերջնարդյունքներին և նպատակադրումներին հասնելը՝ առանց լրացուցիչ հատուկ մանկավարժական, հոգեբանական և սոցիալականացմանը միտված աջակցության տրամադրման:

Ուսուցչի օգնական – Ուսուցչի օգնականը, ԱՌԻՊ-ի մշակման և իրականացման ողջ ընթացքում, կապող օղակ է հանդիսանում տվյալ սովորողի առարկայական ուսուցիչների, մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի անդամների, ծնողի և տվյալ սովորողի միջև՝ փոխանակելով նրանց հետ ցանկացած տեղեկատվություն՝ կապված երեխայի ուսումնական առաջընթացի և դեռևս առկա խնդիրների հետ:

Սովորողի ծնողը – Ծնողը ԱՌԻՊ-ի համագործակցային թիմի անդամ է: Նրա ներգրավվածությունը պետք է սկսվի իր երեխայի համար իրատեսական և նպատակահարմար անհատականացված ծրագրի վերաբերյալ որոշումների կայացման փուլից և շարունակվի ԱՌԻՊ-ի մշակման և դրա իրականացման փուլերում:

Սովորողը – Սովորողը կազմում է ԱՌԻՊ-ի առանցքը ողջ գործընթացի բոլոր փուլերի կենտոնը, ուստի նրա հնարավոր մասնակցությունը ԱՌԻՊ-ի մշակման գործընթացներին շատ

օգտակար կլինի արդյունավետ և իրատեսական փաստաթուղթ
ունենալու համար:

ԱՌԻՊ-ի կառուցվածքը

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՊԼԱՆ՝ ԱՌԻՊ

1. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ
2. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ՄԱՍԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
3. ԵՐԵԽԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
4. ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ, ԸՍՏ ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇՉԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐԻ (ՆՇԵԼ ԱՅՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ, ՈՐՈՆՔ ՏՎՅԱԼ ԴԱՍԱՐԱՆՈՒՄ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՎՈՒՄ ԵՆ ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԿՈՂՄԻՑ՝ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԴՊՐՈՑԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՊԼԱՆԻ)
5. ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐ, ՈՒՐ ԴՐՄԵՎՈՐՎՈՒՄ ԵՆ ՍՈՎՈՐՈՂԻ ՈՒԺԵՂ ԿՈՂՄԵՐԸ ԵՎ ԿԱՐԻՔՆԵՐԸ
6. ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ, ՈՐՈՆՑ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է ԱՌԻՊ
7. ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՀԱՐՄԱՐԵՅՈՒՄՆԵՐ
8. ԱՌԻՊ-Ի ՄՇԱԿՄԱՆ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ՑԱՆԿ
9. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՐԿԱՐԱԺԱՄԿԵՏ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ
10. ԵՐԿԱՐԱԺԱՄԿԵՏ ՆՊԱՏԱԿԻՆ ՀԱՄՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
11. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ՝ ԸՍՏ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ
12. ԽՆԴԻՐՆԵՐ՝ ԿԱՐՃԱԺԱՄԿԵՏ ՆՊԱՏԱԿԱԴՐՈՒՄՆԵՐ

13. ԱՌԻՊ-Ի ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐ (ԸՆԹԱՑԻԿ, ԿԻՍԱՄՅԱԿԱՅԻՆ, ՏԱՐԵԿԱՆ)
14. ԱՆՅՈՒՄԱՅԻՆ ՊԼԱՆՆԵՐ (ՀԱԶՈՐԴ ՏԱՐՎԱ ՀԱՄԱՐ ԿԱՍ ՏԱՐՐԱԿԱՆԻՑ՝ ՄԻԶԻՆ ԴՊՐՈՑ ԵՎ ՄԻԶԻՆ ԴՊՐՈՑԻՑ՝ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ)

ԱՌԻՊ-ը մշակվում է մեկ ուսումնական տարվա համար: Սովորողի տարեկան վերջնարդյունքները և կարճաժամկետ ուսումնառության նպատակադրումները ուսումնական տարվա ընթացքում ցանկացած ժամանակ կարող են անհրաժեշտ փոփոխությունների ենթարկվել: Դրանք կարող են ուսուցչի կողմից վերանայվել: Արդյունավետ են այն ԱՌԻՊ-ները, որոնք խթանում են սովորողի ուսումնառությունը:

Վարժություն 1

Ակտիվացնող վարժություն

«Ի՞նչ է անհատական ուսուցման պլանը»

Մասնակիցները պետք է նշեն, թե ինչ են հասկանում անհատական ուսուցման պլան ասելով: Արտահայտած բոլոր մտքերը գրանցվում է պաստառի վրա: Այս հնարի միջոցով բոլոր մասնակիցները հնարավորություն են ստանում արտահայտվել:

Վարժություն 2

Պաստառ 1

« Ովքե՞ր են կազմում ԱՌԻՊ-ը»

Մասնակիցները պետք է հայտնեն իրենց կարծիքը, թե որ մասնագետներն են կազմում ԱՌԻՊ-ը, ովքեր են ըզգրկված այդ գործընթացում: Պատասխանները գրել պաստառի վրա:

Վարժություն 3

Խմբային աշխատանք

Մասնակիցները բաժանվում են խմբերի: Դիտում տեսանյութ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխայի մասին, որում նկարագրվում է երեխան /տվյալներ/, ցույց է տրվում երեխային որևէ գործունեություն կատարելիս: Խմբերը պետք է ներկայացնեն տվյալ երեխայի ուժեղ կողմերը, առկա մակարդակը, կարճաժամկետ և տարեկան նպատակը: Քննարկելուց հետո յուրաքանչյուր խումբ ներկայացնում է իր վերլուծությունը:

ՄՈՂՈՒ 4

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆՆԵՐԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ

1	Մոդուլի նպատակը	Ուսուցիչներին տրամադրել համապատասխան գիտելիքներ՝ տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հաղորդակցման առանձնահատկությունների վերաբերյալ
2	Տևողությունը	120 րոպե, որից 65 րոպեն՝ գործնական, 55 րոպեն՝ տեսական
3	Դասընթացի մասնակիցներին ներկայացվող պահանջները	Մոդուլն ուսումնասիրող մասնակիցները պետք է լինեն ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ուսուցիչներ:
5	Վերապատրաստման արդյունք	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մասնակիցները պատկերացում են կազմում տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների հաղորդակցման առանձնահատկությունների վերաբերյալ 2. Ուսուցիչները կարող են ընտրել տարբեր մոտեցումներ և մեթոդներ՝ բարելավելու տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հաղորդակցումը 3. Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների հաղորդակցման առանձնահատկությունների բացահայտման արդյունքում ստացված մասնագիտական մանկավարժահոգեբանական տեղեկատվությունը ուսուցիչները կկարողանան օգտագործել ի շահ երեխաների:

6	<p>Չավորոշչային պահանջներ</p> <p>Բովանդակություն</p>	<p>Ներկայացվում է տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների հաղորդակցման սահմանումը:</p> <p>Տրվում է գիտելիքներ տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հաղորդակցման առանձնա հատկությունների մասին:</p> <p>Մասնակիցներին տեղեկատվություն է տրվում, տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հետ հաղորդակցման համար կիրառվող տարբեր միջոցների վերաբերյալ:</p>
---	--	--

**«ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ»**

ՄՈԴՈՒԼԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

120 րո պե	Բովանդակություն	Մեթոդ	Փակցվող նյութեր	Բաշխման նյութեր	Տևողություն
	Կազմակերպչական մաս «Չտեսնող-չլսող անձանց հաղորդակցում Դասընթացի նպատակի հաղորդում	Դասախոսություն		Մլայդ 1-7 Բաշխման նյութ	15 րոպե
1	«Ի՞նչ է հաղորդակցումը» Ինչ գիտեք տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հաղորդակցման վերաբերյալ, Հաղորդակցման այլընտրանքային ձևերի վերաբերյալ Պատասխանները շարադրվում է	Վարժություն 1 Մտազրոհ	Պատասխան 1		15 րոպե

<p>պաստառի վրա Տրվում է հաղորդակցման սահմանումը Հաղորդակցման տեսակները</p>				
<p>Հաղորդակցման այլընտրանքային ձևեր Հաղորդակցում, լեզու, գործառույթները Որտեղից և ինչից սկսել սկսել տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հաղորդակցումը</p>	<p>Վարժություն 2 Գարճ շարադրանք</p>		<p>Մլայդ 8-15</p>	<p>15 րոպե</p>
<p>Չտեսնող-չլսող երեխաների հաղորդակցում</p>	<p>Ակտիվացնող վարժություն 3</p>			<p>15 րոպե</p>
<p>Հաղորդակցման ձևերը. Ներքին հաղորդակցում, Արտաքին հաղորդակցում, Ինչ պետք է հաշվի առնել հաղորդակցման ձև ընտրելիս</p>	<p>Ինտերակտիվ Դասախոսույթ -յուն</p>		<p>Մլայդ 16-22</p>	<p>20 րոպե</p>

2	Միավույններ, Բարելավել երեխայի հաղորդակցման գործառնությունները, Հաղորդակցման պատճառները, Հաղորդակցման միջոցները, Հաղորդակցման տարրերը	Դասախոսությո՜ւն		Մլայդ 23-28	10 րոպե
	Ինչպես դարձնել հաղորդակցումն առավել արդյունավետ, Սահմանափակ հաղորդակցման օրինակներ	Ինտերակտիվ դասախոսությո՜ւն		Մլայդ 29-36	10 րոպե
3	Եկեք հիշենք և վիզուալիզացնենք հաղորդակցման լավագույն փորձը, որ երբևէ ունեցել ենք, ինչ տարրեր էր այն ներառում	Վարժություն 4	Պաստառ 2		10 րոպե
4	Տեսանյութի վերլուծություն	Վարժություն 5 Խմբային աշխատանք			10 րոպե

ԲԱՇԽՄԱՆ ՆՑՈՒԹԵՐ

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՖԱՆԵՐԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ

Հաղորդակցման սահմանումը

Հաղորդակցումը երկու և ավելի մարդկանց միջև տեղեկատվության փոխանակումն է՝ փոխազդելով միմյանց վրա: Այն միջոց է, որով մենք կիսում ենք մեր զգացմունքները, գիտելիքները, կարիքները:

Հաղորդակցման տեսակները

Խոսքային հաղորդակցման ժամանակ որպես նշանային համակարգ և տեղեկատվության կողավորման միջոց օգտագործվում է խոսքը:

Ոչ խոսքային հաղորդակցումն իր մեջ ներառում է մի քանի տարատեսակ. կինեստետիկ, պարալինգվիստիկ և էքստրալինգվիստիկ, կոմունիկատիվ գործընթացի ժամանակատարածային կազմակերպում, տեսողական կոնտակտ:

- Վերբալ հաղորդակցումն իրականանում է բառերի միջոցով,
- Հաղորդակցման վերբալ միջոցը խոսքն է,
- Մենք հաղորդակցվում ենք գրավոր և բանավոր խոսքի շնորհիվ,
- Գրավոր և բանավոր խոսքը արտահայտվում է լեզվի միջոցով:

Հաղորդակցման հիմնական քայլերն են.

1. Հղորդակցման պատճառի կամ մոտիվացիայի ձևավորում,
2. Հաղորդագրության ձևակերպում (հետագա ներքին կամ տեխնիկական ձևակերպման գործընթաց՝ այն ինչ պետք է հստակ արտահայտել),
3. Հաղորդագրության կողավորում (օրինակ՝ գրավոր տեքստ, նկարներ, ժեստեր և այլն),

Խոսքային հաղորդակցումը ուղեկցվում է ոչ խոսքային հաղորդակցմամբ:

Ոչ խոսքային հաղորդակցման ժամանակ հաղորդակցման գործիք է դառնում մարդու մարմինը և տեղեկատվության 60-70%-ը հաղորդակցման ընթացքում մարդիկ փոխանցում են «մարմնի լեզվի» շնորհիվ:

Լեզուն նշանային և արատրակտ համակարգ է, որն օգտագործվում է տեղեկատվություն փոխանցելու համար

Հաղորդակցում

Արտաքին հաղորդակցում.

- Հասկանալ ուրիշի ուղարկած հաղորդագրության մտադրությունը:

Ներքին հաղորդակցում.

- Կարող են արտահայտել ցանկություններ, կարիքներ կամ այլ մտքեր արտահայտել ուրիշներին:

Լեզու

Ներքին լեզուն.

- Հասկանալ կոնկրետ բառեր, նշաններ կամ ժեստեր:

Արտաքին լեզու.

- Կարող են օգտագործել առօրյա բառեր, նշաններ կամ ժեստեր, արտահայտել ցանկություններ, կարիքներ կամ այլ մտադրություններ:

Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հաղորդակցումը ո ըստեղից և ի նչից սկսել

- Որոշել երեխայի հաղորդակցման դրդապատճառները:
- Ներառել հաղորդակցման հմտությունները օրվա ընթացքում՝ դպրոցում, տանը և համայնքում գործողությունների մեջ:

Որո նք են տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ներքին հաղորդակցման ձևերը.

- Զգայական ազդանշաններ
- Ժեստեր
- Չայնարկություն

- Շոշափելի սիմվոլներ
- Նկարներ
- Ժեստերի լեզու
- Խոսք
- Գրի գործընթաց /Բրաիլյան համակարգ/

Որո՞նք են տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների արտաքին հաղորդակցման ձևերը.

- Մարմնի շարժումներ
- Վարք
- Առարկաների սիմվոլներ
- Ժեստեր
- Չայնարկություն
- Նկարներ
- Ժեստերի լեզու
- Խոսք

Ի՞նչ պետք է հաշվի առնել հաղորդակցման ձև ընտրելիս.

- Տեսողություն
- Լսողություն
- Շարժվելու ունակություն
- Ճանաչողություն
- Վարք
- Հաղորդակցման հմտություններ
- Բարձր զգայունակություն

Ի՞նչպես բարելավել երեխայի հաղորդակցման ֆունկցիաները.

Պայմաններ ստեղծել, որպեսզի երեխան հաղորդակցվի ցանկացած իրավիճակում:

Ի՞նչ տարրերից է կազմված հաղորդակցման մոդելը.

- ուղարկող
- ստացող
- հաղորդագրություն
- ուղի, միջոց
- հետադարձ կապ

Ո՞րոնք են հաղորդակցման գործառույթները.

- կոմունիկատիվ-տեղեկատվական
- կոմունիկատիվ-կարգավորիչ
- կոմունիկատիվ-աֆեկտիվ

Ո՞րոնք են հաղորդակցման միջոցները (Հաղորդակցման ուղիները)
բաժանվում են 2 մասի. Մինչ խոսքային և խոսքային

Մինչ խոսքային հաղորդակցման ուղիները /մինչ բառերի կիրառումը/

- **Ֆիզիկական մանիպուլյացիա** – շոշափումը /խաղալիք, առարկաներ/
- **Փոխանցումը** – առարկայի փոխանցումն այլ անձի ինչ-որ նպատակի համար
- **Մատնանշումը** – առարկայի մատնանշումը ինչ-որ նպատակի համար
- **Ցույց տալը** – առարկայի ցույց տալը
- **Հայացքով հետևում** – հետաքրքրության կենտրոնից դուրս առարկայի ուղղությամբ հայացքի տեղափոխումը
- **Գլխի շարժումով նշանանել** – գլխի շարժման միջոցով հետաքրքրության օբյեկտի նշումը կամ մերժումը
- **Դիմային արտահայտչականություն** – ժպտալը, տխրելը և այլն
- **Ագրեսիվությունը**– կծելը, խփելը, ձեռքով կամ ոտքով հարվածելը, ուրիշներին ճանկոտտելը:
- **Զայույթի պտոթկումը** – գետնին ընկնելը, գոռալը, ճչալը
- **Լաց լինելը / Տրտնջալը** – կարիքներն արտահայտելու համար
- **Զայնարկությունները** – լիարժեք բառերից ինչ-որ հատվածի ձայնարկումը
- **Խոսքային** (հաղորդակցման ուղին, երբ օգտագործվում են բառերը)

Ի՞նչպես դարձնել հաղորդակցումն առավել արդյունավետ

- Սովորել հաղորդագրություններն առավել արդյունավետ արտահայտել
- Լսել և դիտել երեխայից հաղորդագրություններ ստանալու համար
- Օգնել երեխային ցանկանալ հաղերդակցվել:

Հաղորդակցման տարրերը.

- Փոխադարձ հարգանք
- Ֆիզիկական հարմարավետություն
- Հուզական հարմարավետություն
- Փոխադարձ հետաքրքրության թեմաները
- Հավասար մասնակցություն
- Հարմարավետ տեմպը
- Համատեքստի հասանելիության կարևորությունը
- Երկխոսության շարունակականության կարևորությունը

Փոխադարձ հագանք

Փոխադարձ հարգանքը հանդիսանում է հաղորդակցման հիմքը, մենք չենք կարող ունենալ արդյունավետ հաղորդակցում ինչ-որ մեկի հետ, ով հարգանք չի տաձում մեր անձի, սեփական կարողությունների նկատմամբ

Հուզական հարմարավետություն

Հաղորդակցման ժամանակ մենք օգտագործում ենք ժպիտ, տեսողական կոնտակտ, որպեսզի թույլ տանք դիմացիին հասկանալ, որ հասանելի ենք իրեն և ցանկանում ենք հաղորդակցվել: Եվ մեր օգտագործած ժեստերը միշտ պետք է հասանելի լինեն դիմացիին: Եթե հաղորդակցվում ենք տեսողության խանգարում ունեցող անձի հետ, բնականաբար տեսողական կոնտակտը պետք է փոխարինել հպումով: Հպման միջոցով կարող ենք փոխանցել որոշակի տեղեկատվություն:

Ֆիզիկական հարմարավետություն

Ֆիզիկական միջավայրը պետք է լինի հարմարավետ և նպաստող երկխոսության համար.

- Միջավայր
- Կահույք
- Հարմարավետ օբյեկտներ

Փոխադարձ հետաքրքրություն

- Օգտագործել շարժումները որպես հաղորդակցման թեմա
- Դրական փոխադարձ հպում
- Ջուզահեռ շարժումները հետաքրքրությունություն առաջացնելու և երկխոսությունը ընդլայնելու միջոցներ են:

Հավասար մասնակցություն

Մենք պարտավոր ենք երեխային սովորեցնել այս հմտությունները:

Հաղորդակցումը հերթի տարբերակման փոխազդեցություն է:

Հարմարավետ տեմպ

Երեխաների հետ մեր հաղորդակցման ժամանակ մենք պետք է անպայման հաշվի առնենք մեր հաղորդակցման տեմպը որպես կարևորագույն տարր:

Հաղորդակցումը յուրաքանչյուրիս կյանքի մի մասն է.

Հաղորդակցումը կօգնի ձեզ ճանաչել ձեր ուժեղ կողմերը ինչպես նաև բարելավման արժանի կողմերը: Ձեր հաղորդակցման հմտությունների զարգացման և գնահատման արդյունքում դուք կսովորեք ճանաչել, ադապտացնել և օգտագործել ձեր հմտությունները վստահաբար և արդյունավետ՝ տարբեր իրավիճակներում և համատեքստերում:

Հաղորդակցման միջավայրը

- Սովորող
- Սովորողին ծանոթ մջավայր /տուն, դպրոց, համայնք/
- Միջավայրի գնահատումը (եթե այն նոր և անծանոթ է սովորողի համար).

Հաղորդակցման գնահատում

- Հաղորդակցման n° ր ազդակներն են հասանելի երեխային
- Հաղորդակցման n° ր մոդելներն են հասանելի երեխային
- Ի՞նչ պատճառով են նրան շրջապատող մարդիկ նրա հետ հաղորդակցվելու

Վարժություն 1

Մտազրոհ

«Հաղորդակցում»

Նպատակը

- Ազատ, անկաշկանդ մթնոլորտի ապահովում
- Բոլոր մասնակիցների արտահայտվելու հնարավորություն

Ընթացքը

Մասնակիցները պետք է սահմանեն հաղորդակցումը: Նշեն տեսակները: Տվյալ հարցադրման շրջանակներում բոլոր մտքերի և գաղափարների գրառում՝ առանց քննարկումների:

Վարժություն 2

Մտազրոհ՝ «Հաղորդակցման այլընտրանքային ձևեր»

Պաստառ 1

Հաղորդակցման այլընտրանքային ձևեր

Մասնակիցներին խնդրում ենք իրենց մոտ նշել ինչպես են պատկերացնում տեսողության և բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների հաղորդակցումը, հաղորդակցման ինչ այլընտրանքային ձևեր գիտեն և այնուհետև դրանք գրառում պաստառի վրա:

Ակտիվացնող վարժություն 3

«Չտեսնող-չսող անձանց հաղորդակցում»

Նպատակը – փոխանցել և ստանալ տեղեկատվություն այլընտրանքային հաղորդակցման տարբերակով:

Մեթոդական նյութ – աչքի կապիչներ

Ընթացքը – մասնակիցներին բաժանել զույգերի, բոլոր մասնակիցները հանդես են գալիս որպես չտեսնող-չսող: Բաժանել աչքի կապիչները: Յուրաքանչյուր մասնակից իր խաղընկերոջը պետք է տեղեկատվություն հաղորդի և փոխադարձ ստանա առանց խոսքի:

Խաղ-վարժությանը տրվում է 5 րոպե ժամանակ: Ավարտից հետո յուրաքանչյուր մասնակից ներկայացնում է իր

զգացողությունները և ներկայացնում հարալեզվական միջոցներով ստացած և իր զույգին փոխանցած տեղեկատվության մասին:

Վարժություն 4

Պաստառ 2

Վարժությանը տրվում է 5 թույլ ժամանակ:

Մասնակիցներին խնդրում ենք փակել աչքերը և փորձել հիշել և վիզուալիզացնել հաղորդակցման լավագույն փորձը, որ երբևէ ունեցել են, և ինչ տարրեր էր այն ներառում: Աչքերը բացելուց հետո յուրաքանչյուր մասնակից ներկայացնում է իր զգացողությունները, նշում հիմնական տարրերը: Այնուհետև դրանք գրառում պաստառի վրա:

Վարժություն 5

Խմբային աշխատանք

«Տեսանյութի վերլուծություն»

Մասնակիցներին բաժանել 5 խմբի, յուրաքանչյուր խմբին հանձնարարել դիտել տեսանյութը և պատասխանել հետևյալ հարցերին.

- կարողանում է արդյո՞ք երեխան հաղորդակցվել
- ի՞նչպես է երեխան հաղորդակցվում մասնագետի հետ
- ի՞նչ միջոցներ է կիրառում հաղորդակցվելու համար
- արդյո՞ք հաղորդակցման բոլոր տարրերը ապահովված են տվյալ տեսանյութում

Քննարկելուց հետո յուրաքանչյուր խումբ ներկայացնում է իր վերլուծությունը:

ՄՈԴՈՒԼ 5

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՀԵՏ

1	Մոդուլի նպատակը	Ուսուցիչներին տրամադրել մոտեցումներ՝ տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ծնողների հետ արդյունավետ համագործակցելու համար և օժանդակելու նրանց ուսուցման գործընթացը փոխգործունեության միջոցով
2	Տևողությունը	120 րոպե, որից 60 րոպեն՝ գործնական, 60 րոպեն՝ տեսական
3	Դասընթացի մասնակիցներին ներկայացվող պահանջները	Մոդուլն ուսումնասիրող մասնակիցները պետք է լինեն ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ուսուցիչներ:
5	Վերապատրաստման արդյունք 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մասնակիցները կարող են կայուն և արդյունավետ համագործակցություն հաստատել տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ընտանիքների հետ 2. Ուսուցիչները ունեն բավարար գիտելիք ծնողական դերի մասին՝ նպաստավոր կրթական միջավայր ստեղծելու համար 3. Մասնակիցները կարող են ընտանիքի համար ձևավորել աջակցության պլան՝ ելնելով զարգացման խանգարումներ ունեցող երեխաների առանձնահատկություններից:
6	Զավորոշչային պահանջներ Բովանդակություն	Տրվում է տեղեկատվություն. Ընտանեկան միջավայր՝ Ընտանեկան փոխհարաբերություններ և դրանց կարևորությունը <ul style="list-style-type: none"> • ընտանիքի անդամների դերերը

		<ul style="list-style-type: none"> • ծնող-երեխա փոխհարաբերություններ • քույր-եղբայր խոխհարաբերություններ <p>Տրվում է գիտելիքներ արդյունավետ համագործակցության վերաբերյալ</p> <p>Ներկայացվում է դպրոց-ծնող փոխհարաբերությունները, համատեղ աշխատանքը, նապատակը:</p> <p>Նկարագրվում է համագործակցությունը: Համագործակցության հաստատում՝ վաղ աջակցությամբ:</p>
--	--	--

**«ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆՔՆԵՐԻ ՀԵՏ»**

ՄՈԴՈՒԼԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

120 րոպե	Բովանդակություն	Մեթոդ	Բաշխման կյութեր	Տևողությ ուն
1	Դասընթացի նպատակի հաղորդում Դասընթացի ընթացքում քննարկվող թեմաների ներկայացում	Դասախոսությո ւն	Սլայդ 2-3	10 րոպե
2	Հարց. «Ի՞նչ դեր պետք է ունենա ծնողը երեխայի կրթության կազմակերպման գործում»: Պատասխանները շարադրվում են պաստառի վրա:	Վարժություն 1	Պաստառ1 Սլայդ 3	20 րոպե
3	Ներկայացվում է ծնող-երեխա կապ Համագործակցություն	Կարճ դասախոսությո ւն	Սլայդ 4-6	5 րոպե
4	Ի՞նչպես է ազդում ծնողների ներգրավվածությունը երեխայի կրթական գործընթացի վրա Ի՞նչ է նշանակում «ծնողների ներգրավվածություն» «Ծնողների ներգրավվածություն» Ծնողի ներգրավվածության առավելությունները յուրաքանչյուր խմբի համար. • Ծնող	Վարժություն 2 M-աձև աղյուսակ	Պաստառ 2 Սլայդ 7-12	20 րոպե

	<ul style="list-style-type: none"> • Երեխա • Դպրոց-ուսուցիչ 			
	Գրեք մի բառ, որը կգրավի ձեր ծնողին և կստիպի զգալ իրեն ընդունված դպրոցի կողմից	Վարժություն 3 Մտագրոհ	Սլայդ 13	20 րոպե
	Ո՞րն է ձեր ծնողների ներգրավվածության արգելքը	Դասախոսություն	Սլայդ 13-16	15 րոպե
5	Ո՞րն է “Համագործակցության” Ձեր սահմանումը. Արդյունավետ համագործակցություն ի՞նչ է համագործակցությունը Ինչպե՞ս կարող ենք խթանել ձեր-ուսուցիչ արդյունավետ համագործակցությանը	Ինտերակտիվ Դասախոսություն	Սլայդ 17-20	15 րոպե
6	Ծնողական ներգրավվածություն ճգնաժամային խնդիրներ Ինչպե՞ս կարելի է լուծել այս խնդիրը Հաջողության լավագույն քանակները	Ինտերակտիվ Դասախոսություն	Սլայդ 21-30	15 րոպե

ԲԱՇԽՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԻՄԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՀԵՏ

Ի՞նչ դեր պետք է ունենա ծնողը երեխայի կրթության կազմակերպման գործում.

Ծնողի մասնակցությունը երեխայի կրթության գործընթացում սկսվում է ընտանիքում և համայնքում ու դադարում:

Ընտանիքը սոցիալական այն կարևորագույն օղակն է, որտեղ սկսվում են երեխայի անձի ձևավորման, զարգացման, կրթական գործընթացները: Ընտանիքն է համարվում հիմնական ուսումնադաստիարակչական միջավայրը: Ծնողները երեխայի առաջին ուսուցիչներն են:

Ընտանիքի համար երեխայի իրավունքների պաշտպանության, պահանջմունքների լիարժեք բավարարման, պատշաճ պայմանների ստեղծման առաջնային տարածք է համարվում համայնքը: Առանց համայնքի աջակցության, երեխայի ներառումը, կրթության կազմակերպումն անհնար է: Ընտանիքը շատ հաճախ չունի երեխայի հիմնախնդիրների վերաբերյալ միասնական և ամբողջական տեղեկատվություն: Արդյունավետ չեն համագործակցում, երեխայի այս կամ այն խնդիրը լուծելու համար:

Ծնող-երեխա կապ

Ծնողները անփոխարինելի դեր են կատարում իրենց երեխաների կյանքում. Այս կենսական կարևորագույն փոխհարաբերությունը դրականորեն է ազդում երեխայի

- ֆիզիկական
- Հոգեբանական
- Հուզականային ոլորտի բարելավման վրա.

Յուրաքանչյուր ծնող, անկախ իր երեխայի կրթության առանձնահատուկ կարիքի աստիճանից, պետք է հավատա, որ

կրթությունը դրական ազդեցություն է ունենում իր երեխայի զարգացման գործընթացում.

Երբ երեխան արդեն դպրոցում է, ծնողը պետք է համագործակցության ուղիներ գտնի երեխային դասավանդող ուսուցիչների հետ: Համագործակցությունը իսկապես ծնողին դարձնում է ավելի իրատես իր երեխայի կարողությունների հանդեպ, ուսուցչին դարձնում է ավելի վստահ, որ ինքը կարող է այդ երեխայի կրթությունը կազմակերպել:

Կարևորագույն ու արժեքավոր դեր ունի ծնողը անհատական ուսուցման պլանի կազմման ողջ գործընթացին:

Ի՞նչպես է ազդում ծնողների ներգրավվածությունը երեխայի կրթական գործընթացի վրա.

- Ավելի բարձր ակադեմիական առաջադիմություն,
- Թեստերի ավելի լավ արդյունքներ,
- Սոցիալական հմտություններ,
- Վարք,
- Սեփական աձի և հնարավորությունների նկատմամբ հավատ:

Ծնողների ներգրավվածությունը առանձնահատուկ նշանակություն ունի սովորողների հաջողության համար: Ինչպիսին էլ որ լինի ընտանիքի սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակը, ծնողի մասնակցությունը երեխայի կրթության գործընթացին, երեխայի զարգացման վրա մեծ ազդեցություն է գործում:

Իրականում, ի՞նչ է նշանակում «ծնողների ներգրավվածություն».

- Միասնական և անընդմեջ պատասխասատվություն
- Ծնողների մասնակցությունը կանոնավոր, բազմակողմանի կապերում՝ սովորողի կրթական գործընթացում, դպրոցի այլևայլ միջոցառումներին

- Այն միավորում է ծնողներին և ուսուցիչներին, որպեսզի նրանք միահամուռ ուժերով նպաստեն սովորողի լիարժեք ներգրավմանը կրթական գործընթացում:

Ծնողի ներգրավվածության առավելությունները յուրաքանչյուր խմբի համար

Սովորող

- ավելի հաջողությամբ է ավարտում դպրոցը և ուսումը շարունակելու ավելի լավ հնարավորություններ և պայմաններ ունի,
- ակադեմիական առաջադիմությունը մյուս երեխաների համեմատությամբ ավելի բարձր է,
- դրականորեն է տրամադրված դպրոցի հանդեպ և սեփական անձի ու հնարավորությունների նկատմամբ ավելի մեծ վստահություն ունեն:

Ծնող

- ավելի լավ է հասկանում սեփական երեխային,
- ավելի մեծ ուշադրություն է հատկացնում երեխայի սոցիալական, զգացմունքային և մտավոր զարգացման կողմերին,
- դառնում է ավելի հոգատար, ավելի հանդուրժող երեխայի հանդեպ և ավելի շատ է գնահատում երեխայի ձեռքբերումները,
- ավելի ինքնավստահ է որոշումներ կայացնելիս,
- ավելի շատ ուշադրություն է դարձնում սեփական գիտելիքների մակարդակին և ունակություններին, հմտություններին բարձրացմանը.
- երեխային տալիս է հնարավորություն, ավելի վստահորեն արտահայտելու սեփական տեսակետները,
- ավելի դրական հարաբերություններ է ստեղծում իր երեխայի ուսուցիչների հետ,

- ավելի լիիրավ է տիրապետում երեխայի վիճակի մասին տեղեկությանը և ժամանակին միջոցներ է ձեռնարկում նրա խնդիրները լուծելու նպատակով:

Ծնողների ներգրավվածությունը կարևոր է ինչպես սովորողի ուսման արդյունքների բարելավման, այնպես էլ ծնողի ունակություն-հմտությունների զարգացման համար: Փոխվում է ծնողի սոցիալական, զգացմունքային կողմը և անձնական հատկանիշները:

Ուսուցիչ

- նրանք ավելի բավարարված են իրենց մասնագիտությունից և արդյունքներից.
- ծնողների ներգրավվածությունը բարձրացնում է ծնողի և ուսուցչի միջև կապվածության որակը, ինչը օգնում է ուսուցչին պարբերաբար ստանալ սպառիչ տեղեկատվություն երեխայի մասին,
- դպրոցական ծրագրերը, որոնցում մասնակցում են ծնողները, ավելի հաջողված են,
- այն դպրոցում, որտեղ սովորողների հաճախումը շատ ցածր է, ծնողների ներգրավվածության բարձրացումից հետո այդ ցուցանիշը ակնհայտորեն կբարելավվում է:

Ո՞րն է ծնողների ներգրավվածության արգելքը

Դպրոցի և ընտանիքի միջև երկկողմանի, կանոնավոր հաղորդակցումը երեխայի զարգացմանը նպաստող կարևոր գործոններից մեկն է: Արդյունավետ հաղորդակցման համար անհրաժեշտ է, որ ուսուցիչը և ծնողը միմյանց հետ տեղեկատվություններ փոխանակեն: Տեղեկատվության հաղորդման համար արդյունավետ միջոցներ են մշակված, օր. տեղեկագրեր, կայք-էջեր և դպրոցի տեղեկատվական վահանակներ, որտեղ համապատասխան նյութեր, ուղերձներ են տեղադրվում: Հաճախ դպրոցներում մշակված են նմանատիպ մեխանիզմներ ծնողների ակտիվ հետադարձ կապի ապահովման նպատակով:

Համագործակցություն

Ո՞րն է “համագործակցության” ձեր սահմանումը.

Ի՞նչպե՞ս կարող ենք խթանել ծնող-ուսուցիչ արդյունավետ համագործակցությանը.

Որպեսզի հասնենք համակարգված փոխհամագործակցության, գործընկերները պետք է.

- Լսեն և սովորեն միմյանցից
- Հասանելի լինեն
- Կիսեն ակնկալիքները
- սահմանեն իրավունքներ և պարտականությունները
- Հարգեն միմյանց

Ի՞նչպիսի ճգնաժամային խնդիրների ենք հանդիպում

Անհրազեկություն

- հանգեցնում է վրդովմունքի, հիասթափության
- ակնկալվում է չափազանց շատ կամ շատ քիչ է երեխայից, անապահովության զգացում, անորոշություն:

Անպատասխանատվություն

- գտնում են արդարացումներ չմասնակցելու, ներգրավված չլինելու երեխայի կրթական գործընթացում:
- ծնողները մեղադրելում են միմյանց երեխայի վարքի կամ վատ առաջադիմության համար.

Անորոշություն

- Անորոշությունը հանգեցնում է վիճաբանությունների և մի շարք հարցականների:

Ի՞նչպես ապահովել դպրոց-տուն կապը

- դրդել ծնողներին ներգրավվել իրենց երեխայի կրթական գործընթացում,
- ուսուցիչը պետք է հասանելի լինի ծնողների համար,
- ստեղծել համագործակցություն ծնողների հետ դրական հաղորդակցմամբ, և հրավիրել նրանց , որպեսզի մասնակցեն դպրոցում կազմակերպվող տարբեր միջոցառումներին:

Ի՞նչպես կարելի է լուծել այս խնդիրը.
 Համագործակցելով ընտանիքի հետ
 Հաջողության լավագույն բանաձևը.

1. ՍՈՎՈՐՈՂ	2. ԾՆՈՂ	3. ԴՊՐՈՑ, ՈՒՍՈՒՑԻՉ
---	--	--

Վարժություն 1

Խմբային աշխատանք

«Ի՞նչ դեր պետք է ունենա ծնողը երեխայի կրթության կազմակերպման գործում»

Լսարանը բաժանել խմբերի և յուրաքանչյուր խմբին տալ ներկայացված հարցադրումը: Յուրաքանչյուր խումբ ներկայացնում է իր մոտեցումները տրված հարցի շրջանակներում:

Պաստառ 1

Պաստառին գրառվում են յուրաքանչյուր խմբի կողմից ներկայացվող մոտեցումները: Կարծիքների քննարկում և ներկայացում:

Վարժություն 2

Որոնք են ծնողի ներգրավվածության առավելությունները յուրաքանչյուր խմբի համար

M-աձև աղյուսակ

Պաստառի վրա յուրաքանչյուր հատվածում գրել ծնողի ներգրավվածության առավելությունները յուրաքանչյուր խմբի համար:

Պաստառ 2

Պաստառի վրա գծում են M-աձև աղյուսակ, առաջին հատվածում գրում «Ծնողի ներգրավվածության առավելությունները սովորողի համար», «Ծնողի ներգրավվածության առավելությունները ծնողի համար», «Ծնողի ներգրավվածության առավելությունները դպրոցի ուսուցչի համար»:

Վարժություն 3

Մտագրոհ

Նպատակը

- Ազատ, անկաշկանդ մթնոլորտի ապահովում
- Մոտիվացիայի բարձրացում

Ընթացքը

Տվյալ հարցադրման շրջանակներում բոլոր մտքերի և գաղափարների գրառում՝ առանց քննարկումների:

Մտագրոհ

Մասնակիցներին բաժանվում է մեկական թերթիկ և նրանց առջև խնդիր է դրվում. «Գրել մի բառ, որը կգրավի ծնողին և կստիպի զգալ իրեն ընդունված դպրոցի կողմից»: Ընդունված է համարել, որ մտագրոհի ընթացքում հնչած բոլոր մտքերն ընդունելի են: Մեթոդական այս հնարի կիրառումը նպաստում է՝

- Նոր գաղափարներ ի հայտ գալուն,
- Բոլոր մասնակիցների արտահայտվելու հնարավորությանը:

ՄՈՂՈՒԼ 6

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՒԱՆՆԵՐԻ ՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

1	Մոդուլի նպատակը	Ուսուցիչներին տրամադրել համապատասխան գիտելիքներ՝ տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ֆունկցիոնալ ուսուցման առանձնահատկությունների վերաբերյալ
2	Տևողությունը	120 րոպե, որից 55 րոպեն՝ գործնական, 65 րոպեն՝ տեսական
3	Դասընթացի մասնակիցներին ներկայացվող պահանջները	Մոդուլն ուսումնասիրող մասնակիցները պետք է լինեն ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ուսուցիչներ:
5	Վերապատրաստման արդյունք	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մասնակիցները պատկերացում են կազմում տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների ֆունկցիոնալ ուսուցման վերաբերյալ 2. Ուսուցիչները կարող են ընտրել տարբեր մոտեցումներ և մեթոդներ՝ բարելավելու տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ֆունկցիոնալ ուսուցումը 3. Ուսուցիչները պատկերացնում են, թե ինչպես կարող են հաղթահարել տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների կրթության մարտահրավերները իրենց ամենօրյան աշխատանքնային գործունեության ընթացքում:
6	Զափոքոշային պահանջներ	Ներկայացվում է տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողների

	Բովանդակություն	<p>Ֆունկցիոնալ ուսուցման սահմանումը: Տրվում են գիտելիքներ տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ֆունկցիոնալ ուսուցման մասին:</p>
--	-----------------	--

**«ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՄԱՆԵՐԻ ՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ
ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ»**

ՄՈՂՈՒԼԱՑԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

120 ընթաց	Բովանդակություն	Մեթոդ	Փակցվող նյութեր	Բաշխման նյութեր	Տևող ություն
1	Կազմակերպչական մաս «Տեսողության և զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող երեխաների ֆունկցիոնալ ուսուցում Դասընթացի նպատակի հաղոր դում	Դասային սուբյուն		Սլայդ 1-7 Բաշխման նյութ	15 ընթաց
	«Ի՞նչ է ֆունկցիոնալ ուսուցումը» Համառոտ նկարագիր Ինչպիսի՞ խոչընդոտներ կամ դժվարություններ կարող են լինել ներառական կրթությ յան կազմակերպման մեջ	Վարժություն 1 Մտազրոհ			15 ընթաց

	Միջավայրային խոչընդոտներ Անձնային խոչընդոտներ	Վարժություն 2 Կարճ շարադրանք	Պաստառ 1	Սլայդ 8-15	15 րոպե
	Գործնական խորհուրդներ	Ակտիվացնող վարժություն 3			15 րոպե
	Անհատական ուսուցման պլանը (ուժեղացնող) բարելավող և հարմարեցնող ռազմավարություններ Ուսուցման համընդհանուր նախագիծ (Universal Design for Learning (UDL))	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 16-22	20 րոպե
2	Ո՞րն է սովորելու ձեր լավագույն և արդյունավետ ուղին. Ունիվերսալ դիզայնի սկզբունքները	Դասախոսություն		Սլայդ 23-28	10 րոպե
	Գործնական խորհուրդներ	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 29-33	10 րոպե

	<p>ուսուցանելու զարգացման խանգարումներ ունեցող երեխաներին.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Լսողության խանգարում ունեցող երեխաների ուսուցում • Տեսողության խանգարում ունեցող երեխաների ուսուցում • Ֆիզիկական զարգացման խանգարումներ ունեցող երեխաների ուսուցում 	յուն			
3	<p>Ինչ սովորեցնել Ինչպես աջակցել Ինչպես կարող ենք օգտագործել հասակակիցների աջակցությունը</p>	Ինտերակտիվ դասախոսություն		Սլայդ 33-36	10 րոպե
4	Տեսանյութի վերլուծություն	Վարժություն 4 Իմբային աշխատանք			10 րոպե

ԲԱՇԽՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱԶՄԱԿԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՄԱՆԵՐԻ ՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

Երբ վերաբերմունքը փոխվում է, փոխվում է նաև միտքը.
Երբ միտքը փոխվում է, փոխվում է նաև վարքը.
Երբ փոխվում է վարքը, փոխվում է գործողությունը.
Երբ գործողությունը փոխվում է, փոխվում է արդյունքը:

Ֆունկցիոնալ ուսուցումը ենթադրում է.

- Միջավայրի և նյութերի հարմարեցում
- Առօրյա կյանքում կիրառելի հմտությունների և կարողությունների ձևավորում և զարգացում
- Ուսուցում բնական միջավայրում:

Համառոտ նկարագիր

Գործնական խորհուրդներ՝ ուսուցման խոչընդոտների նվազեցման նպատակով.

- Համընդհանուր նախագիծ (Universal Desine for Learning/ UDL), սկզբունքները
- Գործնական խորհուրդներ՝ ուսուցանելու տարբեր խանգարումներ ունեցող երեխաներին

Ինչպիսի՞ խոչընդոտներ կամ դժվարություններ կարող են լինել ներառական կրթության կազմակերպման ժամանակ

Միջավայրային խոչընդոտներ.

- Վաղ միջամտության ծրագրերի ոչ բավարար իրականացում
- Խտրականություն ուսուցիչների և դպրոցի տնօրինության կողմից
- Դասավանդման մոտեցումները
- Կիրառվող նյութերը

- Գնահատումն ու գնահատման համակարգը (ընթացիկ և վերջնական գնահատման հիմնախնդիրներ)
- Դպրոցի և դասասենյակների միջավայրը:

Անձնային խոչընդոտներ

- Հաղորդակցում
- Թույլ մոտիվացիա
- Անապահովության զգացում, ցածր ինքնագնահատական, ինքնավստահության պակաս
- Սոցիալական հմտությունների պակաս
- Խառնվածք
- Խանգարումներ

Գործնական խորհուրդներ

- ստեղծել այնպիսի միջավայր, որտեղ բոլոր երեխաները կզգան իրենց հավասարապես արժեքավոր,
- ժամանակ տալ արտահայտելու իրենց մտքերն ու կարծիքները,
- խրախուսել երեխաներին արտահայտելու սեփական կարծիքը, հնարավորինս օգտագործել իրենց առաջարկները,
- գովելիս լինել ազնիվ և անկեղծ,
- փորձել հասկանալ, թե ինչից հետո երեխան հանկարծ փոխեց վարքը,
- կազմակերպել դասարանն ու նստելատեղը,
- համոզվել, որ բոլոր երեխաները ձեր ուշադրության կենտրոնում են
- բացահայտել նվազագույնը մեկ <<լավ որակ>>, որ յուրաքանչյուր սովորող ցուցաբերել է վերջին մեկ ամսում:

Ուսուցման պլանը (ուժեղացնող) բարելավող և հարմարեցնող ռազմավարություններ

Ուսուցման համընդհանուր նախագիծ (Universal Design for Learning (UDL))

Ըստ ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության վերաբերյալ, ունիվերսալ դիզայն նշանակում է նյութերի, միջավայրի, ծրագրերի եւ ծառայությունների այնպիսի նախագծում, որպեսզի վերջիններս կիրառելի լինեն բոլորի համար՝ առանց հարմարեցնելու անհրաժեշտության:

Ունիվերսալ դիզայնի սկզբունքները

Սկզբունք 1. Ճկունություն նյութերի ներկայացման և վերարտադրման մեջ

Նյութերի հարմարեցում՝ էլնելով յուրաքանչյուր երեխայի նախասիրություններից ու կարողություններից

Ուղեցույց.

Տրամադրել դիդակտիկ նյութերի ընտրություն

Տրամադրել յուրաքանչյուր աշակերտի տեմպին համապատասխան ժամանակ

Սկզբունք 2. Պարզ և ինտուիտիվ օգտագործում

Ուղեցույց:

Վերացնել ավելորդ բարդությունները

Լինել հետևողական աշակերտի սպասումներին

Հարմարեցնել տեքստային նյութերը

Դասավորել ինֆորմացիան հաջորդականությամբ՝ ըստ կարևորության:

Սկզբունք 3. Ընկալելի տեղեկություն

Ուղեցույց.

- Կիրառել տարբեր միջոցներ (նկարներ, խոսք, շոշափողական նյութեր) տեղեկատվությունը ներկայացնելու համար
- Ընդգծել կարևոր տեղեկատվությունը
- Կիրառել տարատեսակ տեխնիկական միջոցներ և սարքեր՝ զգայական խանգարումներ ունեցող աշակերտների տարբեր կարողությունների ընդլայնման համար:

Գործնական խորհուրդներ՝ ուսուցանելու զարգացման տարբեր խանգարումներ ունեցող երեխաներին.

Լսողության խանգարում ունեցող երեխաների ուսուցումը.

- դեմ առ դեմ հրահանգավորում
- կիրառել պարզ, հստակ նախադասություններ
- խոսել դանդաղ, մաքուր, բայց ոչ բարձր
- կիրառել “բնական” ժեստեր (օր.երբ հոգնած է,ուզում է ուտել,խամել կամ քնել), եթե չգիտեք պաշտոնական ժեստերի լեզուն
- նվազեցնել ավելորդ աղմուկը, քանի որ մի քանի աղբյուրներից եկող ձայնը դժվարացնում է երեխային օգտագործելու իր մնացորդային լսողությունը

Տեսողության խանգարում ունեցող երեխաների ուսուցումը

- ընտրել որակով տպագրված գրքեր
- տրամադրել գրքերն ու այլ նյութերը բրաիլյան համակարգով
- ձևավորել տարածական կողմնորոշում դասարանում և դասասենյակում
- ժամանակ տրամադրել տեսողական խնդրով երեխային բացատրելու համար
- չտեղաշարժել կարևոր հիմնական առարկաները դասասենյակում (օր. գրքերը, նյութերն ու սարքավորումները)
- ընթերցել այն ամենը, ինչ գրված է գրատախտակին
- ներգրավել դասարանի այլ երեխաներին՝ օգնելու համար
- ապահովել զգայական ուսուցողական նյութերը՝ որպես դասարանի ծրագրի մի մաս
- կիրառել իրական առարկաներ, որոնք երեխան կարող է զգալ ու գործածել:

Ֆիզիկական խանգարումներ ունեցող երեխաների ուսուցումը.

- միջավայրի հարմարեցում
- հաշվի առնել երեխաների շուտ հոգնելու,ավելի շատ հանգստի կարիք ունենալու, ժամանակին դպրոց հասնելու և ամբողջ օրը մնալու հետ կապված դժվարությունները

- լրացուցիչ ժամանակ տալ ֆիզիկական խնդիրներ ունեցող երեխաներին կարդալու, գրելու կամ գրառումներ անելու համար
- խրախուսել համադասարանցիների օգնությունն ու աջակցությունը:

Ինչ սովորեցնել.

- սոցիալական և հաղորդակցման հմտություններ,
- առօրյա կյանքի հմտություններ,
- ակադեմիական գիտելիքներ և այլն:

Ինչպես աջակցել.

- թիմային աշխատանք
- թիմային աջակցություն
- ներառական ցանց:

Վարժություն 1

Մտագրոհ

«Ինչ է ֆունկցիոնալ ուսուցումը»

Նպատակը

- Ազատ, անկաշկանդ մթնոլորտի ապահովում
- Բոլոր մասնակիցների արտահայտվելու հնարավորություն

Ընթացքը

Մանսակիցները պետք է սահմանեն ֆունկցիոնալ ուսուցումը: Տվյալ հարցադրման շրջանակներում բոլոր մտքերի և գաղափարների գրառում՝ առանց քննարկումների:

Վարժություն 2

Մտագրոհ՝

«Ինչպիսի խոչընդոտներ կան ներառական կրթության կազմակերպման մեջ և ինչպիսի լուծում եք տեսնում դուք»

Պաստառ 1

Մասնակիցներին խնդրում ենք իրենց մոտ կետերով նշել իրենց տեսակետը և հնարավոր լուծման տարբերակները, այնուհետև դրանք գրառում ենք պաստառի վրա:

Ակտիվացնող վարժություն 3

«Ինչպիսի գործնական խորհուրդներ կտաք այն ուսուցիչներին, ովքեր ունեն դժվարություններ կրթական գործընթացը կազմակերպելու ընթացքում»

ա) լսողության խանգարում ունեցող երեխաներ

բ) տեսողության խանգարում ունեցող երեխաներ

գ) ֆիզիկական խանգարումներ ունեցող երեխաներ

Վարժության ավարտից հետո մասնակիցները ներկայացնում են իրենց գրառումները տվյալ հարցի շուրջ:

Վարժություն 4

Խմբային աշխատանք

«Տեսանյութի վերլուծություն»

Մասնակիցներին բաժանել 4 խմբի, յուրաքանչյուր խմբին հանձնարարել դիտել տեսանյութը և պատասխանել հարցերին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Խոսքը ներառման մասին Է. Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների համար կրթական, առողջապահական և սոցիալական պաշտպանության ծառայությունների մատչելիությունը Հայաստանում: ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամ, 2012: 134 էջ:
2. Կոնվենցիա հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին. Հեշտ ընթերցվող տարբերակ: Եր., 2011: 51 էջ:
3. «Կրթության կազմակերպման մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների տրամադրման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2017 թվականի ապրիլի 13-ի N370-Ն հրամանը:
4. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության 2014 թվականի որոշման «Կրթության մասին» ՀՀ օրենք:
5. ՀՀ կառավարության 2014թ. հունվարի 9-ի նիստ N1 արձանագրային որոշման հայեցակարգ: Հավելված N1՝ անձի բազմակողմանի գնահատման՝ Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության ֆունկցիաների միջազգային դասակարգման սկզբունքների վրա հիմնված հաշմանդամության սահմանման մոդելի ներդրման:
6. Ներառական կրթություն իրականացնող հանրակրթական դպրոցների բազմամասնագիտական թիմի վերապատրաստման դասընթացների բովանդակային նյութերի փաթեթ: Եր., 2010: 18 ժամ, 102 էջ:
7. Перкинс Школа: руководство по обучению детей с нарушением зрения и множественным нарушениями развития /Методические основы. часть I.-М., 2011. –200 с.
8. Перкинс Школа: руководство по обучению детей с нарушением зрения и множественным нарушениями развития /Расширение функциональных возможностей зрения, пространственной ориентировки и сенсорной интеграции. часть 2.-М., 2012. –200 с.

9. Перкинс Школа: руководство по обучению детей с нарушением зрения и множественными нарушениями развития. часть 3. Подготовка к самостоятельной жизни / Кети Хайдт и др.. -М.: Центр лечебной педагогики, 2012. –168 с.
10. Amaral, I., Ferreira, J. (2011). Communication and Severe Disabilities. In: Van der Valle, Vargancsik, (eds.) Manual : New Skills for Care Workers in Learning Disability Settings.
11. Ainscow, M. and Miles, S. (2008) 'Making Education for All inclusive: where next?' *Prospects*, 37(1), 15-34.
12. Anne Meyer and David H. Rose, *A Practical reader in UDL*, 2006
13. Bagnato, S.J. (Ed.). (2007). *Authentic assessment for early childhood interventions. Best practices*. New York: Guildford Press.
14. Bagnato, S.J., Wolfe, P.S., & Rubina, R. (2007). How can we effectively assess for severe disabilities? In S.J. Bagnato (Ed.).
15. Barnett, D., Clements, M., Kaplan-Estrin, M. and Fialka, J. (2003) 'Building new dreams: supporting parents' adaptation to their child with special needs', *Infants and Young Children*, 16 (3), 184–200.
16. Boseley, S. (2004) 'Two glasses of wine a week still safe for pregnant women', *The Guardian*, (14 September).
17. Brown, D. (2006). The forgotten sense: Proprioception. *Deafblind International Review*, July-December.
18. Browder, D., Spooner, F., Algozzine, R., Ahlgrim-Delzell, L., Flowers, C., & Karvonen, M. (2003). What we know and need to know about alternate assessment. *Exceptional Children*, 70(1), 45-61.
19. Brynes, M. (2004, July/August). Alternate assessment FAQs (and answers). *Council for Exceptional Children*, 36(6), 58-63.
20. Cawthon, S. (2006). Accommodations and alternate assessment use in schools and programs that serve students who are deaf-blind. *Deaf-Blind Perspectives*, 14(1), 8-10.
21. Carpenter, B. (2005) 'Real prospects for early childhood intervention: family aspirations and professional implications'. In: B. Carpenter and J. Egerton (eds) *Early Childhood Intervention*:

- International perspectives, national initiatives and regional practice, Coventry: West Midlands SEN Regional Partnership.
22. Carpenter, B., Whitehurst, T., Conway, S. and Attfield, E. (2007; in press) 'Journeys of enquiry: working with families in a research context'. In B. Carpenter and J. Egerton (eds) *New Horizons in Special Education*, Clent, Worcestershire: Sunfield Publications.
 23. Champion, P. (2005) 'The at-risk infant – approaches to intervention: the Champion Centre Model'. In: B. Carpenter and J. Egerton (eds) *Early Childhood Intervention: International perspectives, national initiatives and regional practice*, Coventry: West Midlands SEN Regional Partnership.
 24. Contact a Family (2003) 'Factsheet: siblings'. London: Contact a Family.
 25. Conway, S. and O'Neill, K. (2004) 'Experiences of siblings with a brother or sister with severe learning disabilities living in residential care', *Learning Disability in Practice*, 7 (9), 34–38.
 26. Christensen, K.A., Mandell, C.J., & Davis, A.B. (2002). Assessment for program planning. Creating individualized learning profiles (ILP) for young children with multiple, intensive needs. In M.M. Ostrosky and E. Horn (Eds.). *Young Exceptional*
 27. *Children Monograph Series No. 4. Assessment: Gathering meaningful information* (pp.29-46). Longmont, CO: Sopris West.
 28. Cook, R.J. (2004). Embedding assessment of young children into routines of inclusive settings. *Young Exceptional Children*,7(3), 2-11.
 29. Davies, J. (2005) 'First impressions: emotional and practical support for families of a young child with a learning disability'. In: B. Carpenter and J. Egerton (eds) *Early Childhood Intervention: International perspectives, national initiatives and regional practice*, Coventry: West Midlands SEN Regional Partnership.
 30. David T. Gordon, Jenna W. Gravel, and Laura A. Schifter, foreword by Martha L. Minow *A Policy Reader in Universal Design for Learning*

31. Dennis Lolli and Flo Peck, *How we see it*, Watertown, MA:Perkins School for the Blind, 2010
32. Emerson, E. (2003) *Children with Intellectual Disabilities: Families, poverty and mental health in the world's richer countries*, Lancaster: Institute of Health Research, University of Lancaster.
33. Ferguson, A., & Armstrong, E. (2009). *Researching communication disorders*. Basingstoke Hampshire; New York NY: Palgrave Macmillan.
34. Grisham-Brown, J. (2000). Transdisciplinary activity assessment for young children with multiple disabilities. *Young Exceptional Children*, 3(3), 3-10.
35. Holte, L., Prickett, J.G., Van Dyke, D., Olson, R., Pena, L., Knutson, C.L., et al. (2006). Issues in the evaluation of infants and young children who are suspected of or who are deaf-blind. *Infants and Young Children*, 19(3), 213-227.
36. Kauffman, J. & Hallahan, D. (2011). *Handbook of Special Education*. New York: Routledge.
37. Macy, M.G., & Bricker, D.D. (2006). Practical applications for using curriculum-based assessment to create embedded learning opportunities for young children. *Young Exceptional Children*, 9(4), 12-21.
38. Riggo, Marianne and Barbara A.B.McLetchie. Eds. *Deafblindness: Educational Service Guideline*.Watertown, MA:Perkins School for the Blind, 2008
39. Rose, D. & Meyer, A. (2005). The future is in the margins: The role of technology and disability in educational reform. In D. Meyer, S. Rose, & C. Hitchcock (Eds.). *The Universally Designed classroom: Accessible curriculum and digital technologies*. Cambridge, MA: Harvard Educational Press.
40. U.S. History, *Universal Design Example* (Source: Hitchcock et al., 2002, p. 13

ԱՍՈՂԻԿ

Տպագրված է «ԱՍՈՂԻԿ» հրատարակչության տպարանում:
Ֆորմատ 60x90 1/16, Թուղթ՝ օֆսեթ, տպ մանուլ 37.5, Տպաքանակ՝ 300
Ք. Երևան, Սայաթ-Նովա 24, (գրասենյակ)
Ավան, Դավիթ Մալյան 45 (տպարան)
Հեռ. (374 10) 54 49 82, 62 38 63
Էլ. փոստ՝ info@asoghik.am